

ANALIZA CADRULUI DE DREPT NAȚIONAL ÎN CONTEXTUL REGLEMENTĂRII PROCESELOR MIGRAȚIONALE¹

Valentina Cotelnic², cercetător științific,
INCE, Centrul de Cercetări Demografice, Republica Moldova

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cdr.2021.15-19>

Abstract External labour migration is the phenomenon that most marks the labour market and overall development in the Republic of Moldova. The main driver for Moldovan migrants remains emigration for economic purposes, mainly due to low wages on the country's labour market. In this article the author analyzes the legal and institutional framework in labour migration processes, the migration management framework, as well as the legal activity of placing the citizens of the Republic of Moldova in the field of work abroad. The analysis of the employment of citizens of the Republic abroad has been carried out, as well as of the international treaties to which the Republic of Moldova is a party. At the same time, the inter-governmental agreements signed between the Government of the Republic of Moldova and other states were analyzed. Based on the results, some conclusions and recommendations for further policy development have been drawn up and presented.

Key words: labour migration, legal framework, legal activity.

Clasificarea JEL: j11, j18.

Extinderea fluxurilor migraționale, observată pe parcursul sec. al XX-lea, a devenit mult mai intensă în ultimul timp, permițând calificarea ei drept componentă a tuturor transformărilor globale. În viziunea mai multor autori, globalizarea este un catalizator care sporește migrația în multe părți ale lumii. În prezent, la nivel mondial, se estimează manifestarea a 244 milioane de migranți (mai mult de 3,6% din populația globală) (IOM, 2018), ceea ce determină adoptarea de către un număr tot mai mare de state a actelor legislative ce vizează procesele migraționale, constituirea structurilor pentru gestionarea mai bună a migrației, amplificarea cooperării, prin încheierea diferitor acorduri în domeniul migrației. Migrația internațională a forței de muncă poate fi considerată drept un factor important de depășire a dezechilibrelor de pe piața forței de muncă, atât pentru țările de origine, cât și pentru țările de destinație.

Republica Moldova este o țară puternic marcată de fenomenul emigrării forței de muncă, fiind una din țările cu cel mai mare nivel al exodului forței de muncă spre alte țări. Emigrarea din țară trebuie privită în strânsă legătură cu problema dezvoltării țării și posibilități de ocupare a forței de muncă în țara

¹ Articolul a fost elaborat în cadrul Proiectului din cadrul Programului de Stat (2020-2023) 20.80009.0807.21 «Migrația, schimbări demografice și politici de stabilizare a situației».

² ©Valentina Cotelnic, vcotelnic@gmail.com.

de origine. Deci, piața muncii continuă să se confrunte cu multiple provocări, precum decalajul între cererea și oferta forței de muncă, calitatea insuficientă a învățământului profesional tehnic, sistemul slab dezvoltat de formare continuă, lipsa oportunităților de ocupare în mediul rural, fapt ce contribuie la plasarea dificilă în câmpul muncii a șomerilor din mediul rural și, în special, a tineretului. Factorul determinant al migrației în scop de muncă este unul economic, principalul fiind nivelul scăzut de salarizare, cel de-al doilea motiv favorabil care contribuie la plecarea peste hotare în căutarea unui loc de muncă sau la lucru se datorează implementării regimului gratuit fără vize și dobândirii cetățeniei române, care oferă mai multe drepturi, inclusiv dreptul legal la muncă în una din țările UE. În ultimii ani printre principalele cauze de migrațiune sunt evidențiate și cele academice (tendința de a obține studii recunoscute internaționale, care să le asigure un loc de muncă de succes), precum și de reintegrare a familiei.

În acest context, dezvoltarea unei politici și a unui cadru juridic conform standardelor europene oferă posibilitatea de a soluționa o serie de probleme existente în proiectarea, monitorizarea și evaluarea unei politici privind gestionarea procesului migrațional al forței de muncă.

Din anul 1995, când Republica Moldova a aderat la Organizația Internațională a Muncii, și până în prezent au fost ratificate peste 38 de Convenții ale OIM care vizează domeniul ocupării forței de muncă, politica de ocupare a forței de muncă, orientarea și formarea profesională, politica socială, politica migranțională etc. Ratificarea principalelor convenții ale Organizației Internaționale a Muncii și aderarea la diverse organisme internaționale impun adoptarea unor decizii conturate de promovare a politicii naționale și aducerea în concordanță a legislației strategice naționale cu standardele europene. În conformitate cu normele europene și cele internaționale în domeniu, au fost elaborate și implementate mai multe acte normative și legislative. Problema ocupării forței de muncă, inclusiv peste hotarele țării a fost și este prezentă în principalele strategii sectoriale și naționale de dezvoltare cum ar fi: Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020” (Monitorul Oficial, 2017), Strategia Națională privind Politicile de Ocupare a Forței de Muncă (2007-2015), care a fost elaborată ținând cont de recomandările Consiliului Europei și ale Organizației Internaționale a Muncii, și Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (2017-2021) (GovMD, 2016), Programul de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+1” pentru anii 2010-2018 și alte documente importante strategice, racordate la prevederile Acordului de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană.

Conștientizând importanța ocupării forței de muncă pentru perspectivele de dezvoltare ale țării, precum și urmărind aspirațiile țării noastre de integrare în Uniunea Europeană și clauzele pentru ocuparea forței de muncă stipulate în Strategia „Europa 2020”, Republica Moldova își

stabilește politicile și măsurile active moderne de ocupare a forței de muncă, adaptate la necesitățile diferitor categorii de persoane, inclusiv ale migranților, care este și una din prioritățile Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană (GovMD, 2017), în anul 2018 a fost elaborată Legea cu privire la promovarea ocupării forței de muncă (Monitorul Oficial, 2018).

Cadrul de gestionare a migrației. Republica Moldova pe parcursul ultimilor ani a adoptat un set de documente conceptuale și legi care determină politica migrațională în domeniile cheie ce țin de gestionarea migrației (migrația controlată, inclusiv emigrarea, imigrarea, politici de integrare/reintegrare socială; azilul; politici de prevenire a migrației ilegale și traficului de persoane), printre care pot fi menționate: Strategia Națională în domeniul migrației și azilului (2011-2020) și Planul de acțiuni pentru anii 2016-2020 de implementare a Strategiei (Biroul Migrație și Azil, 2019), această strategie tinde să unească domeniul migrației și azilului cu cadrul general de elaborare a politicilor din țară și se înscrie în noua strategie de dezvoltare a Moldovei – “Moldova 2020: Strategia Națională de Dezvoltare: 7 soluții pentru Moldova”.

Un pas important a fost adoptarea Legii nr. 105 din 14.06.2018 ***Cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurare de șomaj***, în care în Capitolul VII ***Emigrarea în scop de muncă a cetățenilor Republicii Moldova***, art. 53-63 au fost stabilite modul, condițiile, cadrul instituțional și alte proceduri de angajare provizorie în câmpul muncii în străinătate a cetățenilor țării. Astfel, au fost stabilite 3 metode legale prin care cetățenii aleg să plece peste hotare la lucru. Una din ele este metoda individuală, cea prin care persoanele aleg de sine stătător să plece peste hotare, nu aleg să apeleze la intermediar, nu recurg la alte servicii decât cele personale. O altă metodă este când persoanele aleg un intermediar, prin Agențiile private de ocupare (art. 57, pct. 1), când persoana solicită ajutorul altei persoane să i se ofere un loc de muncă peste hotare, în acest caz, agențiile private sunt obligate să le ofere un contract individual de muncă peste hotare. Agențiile private de angajare sunt acei prestatori privați de servicii care, conform legislației în vigoare, sunt obligate să dețină o licență și nu trebuie să încaseze nicio taxă. A treia metodă de angajare provizorie a moldovenilor peste hotare este cea prin intermediul acordurilor interguvernamentale semnate între Guvernul Republicii Moldova și alte state.

Pentru stabilirea relațiilor de colaborare și cooperare între țări vizând fluxurile migratorii ale cetățenilor moldoveni pe teritoriul altor state, precum și condițiile de integrare pe piața muncii, protecția socială a acestora și împărțind responsabilitățile de monitorizare și management între statul gazdă și țara de origine a emigranților, au fost încheiate un șir de acorduri bilaterale în domeniul migrației de muncă. Scopul acordurilor este de a determina dreptul cetățenilor de a se deplasa între state și de a beneficia de securitate

socială, astfel fiind înlăturate restricțiile de a pretinde la astfel de beneficii, îmbunătățirea dreptului dobândirii și portabilității dreptului la pensie.

În prezent, sunt semnate și în vigoare 20 de acorduri bilaterale în domeniul securității sociale. Aceste acorduri se împart în două categorii: prima categorie sunt acordurile bazate pe principiul teritorialității, iar cea de-a doua – cele bazate pe principiul proporționalității. În prima categorie de acorduri se includ acordurile cu Federația Rusă, Ucraina, Azerbaidjan și Uzbekistan, iar în a doua categorie acordurile cu România, Portugalia, Bulgaria, Marele Ducat de Luxemburg, Austria, Estonia, Cehia, Polonia, Ungaria, Belgia, Lituania, Republica Federală Germania, Italia, Israel, Turcia și Belarus.

Acordurile sus-menționate conțin prevederi nediscriminatorii pe principiul cetățeniei sau domiciliului. Persoana îndreptățită va beneficia de prestații indiferent de cetățenie și chiar dacă domiciliază pe teritoriul celuilalt stat contractant. Aceste acorduri prevăd exportul prestațiilor de asigurări sociale, acordate în conformitate cu legislațiile naționale ale celor două state, ceea ce presupune dreptul unui lucrător migrant de a beneficia de prestațiile dobândite în statele în care și-a desfășurat activitatea, pe teritoriul statului de domiciliu.

Totodată, au fost încheiate acorduri bilaterale cu Statul Israel cu privire la angajarea temporară a lucrătorilor din Republica Moldova în anumite sectoare din Statul Israel (sectorul construcțiilor, semnat la data de 16 octombrie 2012, intrat în vigoare la 6 ianuarie 2013, prelungit până la 5.01.2024) și cu Republica Bulgaria privind reglementarea migrației de muncă, acord semnat la data de 16 iunie 2018 (diverse domenii). Acordurile bilaterale conțin obiectivele prioritare orientate spre asigurarea unui proces de angajare legal, echitabil și transparent pentru cetățenii Republicii Moldova, care vor fi angajați temporar în Israel și Bulgaria. Implementarea Acordului va contribui la asigurarea protecției drepturilor lucrătorilor moldoveni conform legilor și regulamentelor relevante israeliene, inclusiv condițiile de muncă și de trai.

Concomitent, au fost inițiate negocierile asupra proiectelor de Acord în domeniul migrației de muncă cu Belarus, Kazahstan și Israel (în domeniul îngrijirii persoanelor vârstnice cu dizabilități). Totodată, au continuat negocierile privind revizuirea acordului bilateral privind migrația forței de muncă cu Federația Rusă (încheiat încă în anul 1993, ale cărui prevederi și-au depășit actualitatea în timp) și cu statul Qatar cu privire la angajarea temporară a cetățenilor moldoveni pe teritoriul acestuia. Acordul va reglementa următoarele aspecte: asigurarea caracterului legal și temporar al migrației de muncă; asigurarea drepturilor de muncă și sociale ale lucrătorilor, garantarea achitării salariului și altor plăți convenite în contractul individual de muncă, precum și tratamentului egal cu lucrătorii din statele de destinație în domeniile de activitate respective.

În baza Acordului privind colaborarea în domeniul sănătății și științelor medicale în anul 2014 a fost semnată Declarația de intenție de colaborare în domeniul migrației personalului medical între Republica Moldova și Republica Federală Germania. În baza acestei Declarații a fost pregătit un proiect-pilot pentru mobilitatea cadrelor medicale în Republica Federală Germania.

În domeniul readmisiei, în perioada 2014-2021, RM a semnat protocoale de implementare adiționale la Acordul de Readmisie UE RM cu state- membre, precum și acorduri de readmisie cu state non-UE (Kazahstan, Ucraina ș.a.). În același context, protocoale adiționale de implementare la Acordul de Readmisie UE-RM sunt în proces de negociere și cu alte state membre ale UE și cu unele țări de origine ale migranților iregulari depistați în ultimii ani (ex.: Cipru, Armenia, Federația Rusă, Republica Libaneză).

Pentru o comunicare și conlucrare mai eficientă cu Diaspora, în anul 2012 a fost creat **Biroul pentru Relații cu Diaspora** (BRD) al Cancelariei de Stat, care este instituția responsabilă pentru elaborarea și coordonarea politicilor publice pentru și cu participarea diasporei. Începând cu anul 2014, în Cadrul bugetar pe termen mediu, a fost instituit subprogramul „Susținerea diasporei moldovenești”, totodată, două strategii sectoriale au integrat obiective și acțiuni destinate diasporei moldovenești.

Prin Hotărârea de Guvern nr. 725/2017 cu privire la aprobarea Mecanismului de coordonare a politicii de stat în domeniul Diasporă, Migrație și Dezvoltare a fost asumat angajamentul de a extinde abordarea integrată a domeniului dat la nivel local. Astfel, „abordarea integrată a domeniului DMD constituie un mecanism de comunicare și coordonare a tuturor părților implicate (autorități publice centrale și locale, societate civilă, mediu academic și privat, organizațiile internaționale etc.) în vederea realizării obiectivelor strategice ale politicii de stat în domeniul DMD”. Fiecare autoritate publică centrală a desemnat persoane responsabile de domeniul DMD pe două niveluri, și anume, la nivel decizional și tehnic. Urmare a activităților organizate la nivel local au fost desemnate 400 de persoane responsabile de domeniul DMD. În cadrul APL de nivel II, au fost instituite Comitete locale responsabile de domeniul Diasporă, Migrație și Dezvoltare în 20 de localități din țară.

Pentru a fi atrase investiții interne și externe, inclusiv remitențe, a fost lansat Programul de atragere a remitențelor în economie PARE 1+1 pentru anii 2010-2012, extins ulterior pentru perioada 2010-2015 și 2010-2021 – HG nr. 972/2010 cu ulterioarele modificări (ODIMM, 2021). Prin intermediul Programului PARE 1+1 în anii 2014-2018 au beneficiat de instruire cca două mii de persoane și a fost facilitat accesul la finanțare pentru 1.047 de întreprinderi, care au efectuat investiții în economie de circa 639,65 mln. lei, dintre care 212,66 mln. lei constituie suma granturilor aprobate în cadrul Programului. Analiza țărilor de proveniență a lucrătorilor migranți și rudelor de gradul I, participanți la Program, denotă faptul că acestea muncesc în peste

30 de state. Cea mai mare pondere o dețin persoanele care investesc remitențele obținute în Italia, urmate de cei din Federația Rusă.

Programul respectiv este implementat și coordonat în continuare de **Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii** și „tinde să faciliteze accesul migraților la finanțe, ajutând în același timp la canalizarea remitențelor prin intermediul canalelor oficiale, introducerea celor mai bune practici în statele gazdă ale migraților, crearea unei pârgii pentru introducerea inovațiilor și know-how-ului, creând în același timp locuri de muncă și soluționând alte probleme sociale”.

Legea nr. 200/2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, cu modificările și completările ulterioare, inclusiv cele din anul 2018, se referă la aflarea temporară pe teritoriul Republicii Moldova a unor categorii de străini. Actualmente, în funcție de scopul intrării, străinii pot obține dreptul de ședere provizorie cu perfectarea ulterioară a permisului de ședere provizorie (în scop de muncă, la studii, pentru reîntregirea familiei, în scopul activităților umanitare și religioase, la tratament și alte scopuri în condițiile legislației naționale) sau dreptul de ședere permanentă cu perfectarea permisului de ședere permanentă.

În ceea ce privește accesul străinilor la protecția socială și asistență medicală, conform Legii nr. 274/2011 privind integrarea străinilor în RM, încadrați în muncă în baza unui contract individual de muncă, străinii titulari ai dreptului de ședere permanentă, precum și refugiații și beneficiarii de protecție umanitară au aceleași drepturi și obligațiuni în domeniul asigurărilor și asistenței sociale, precum și asigurărilor obligatorii de asistență medicală ca și cetățenii Republicii Moldova, în conformitate cu legislația în vigoare, dacă tratatele internaționale nu stipulează altfel.

Totodată, Republica Moldova este parte a unor parteneriate regionale în domeniul migrației, menite să consolideze cooperarea în ceea ce ține de politicile cu țările vecine, țările de destinație și cele de origine ale migraților, cum ar fi: Parteneriatul Estic, Cooperarea operațională FRONTEX, Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina (EUBAM), Parteneriatul de Mobilitate, Procesul de la Praga, Procesul de la Budapesta¹, Forumul Global privind Migrația și Dezvoltarea.

În contextul în care tot mai mulți moldoveni migrează în scop de muncă în străinătate, semnarea de către instituțiile statului a tratatelor internaționale în domeniul migrației de muncă asigură un mod reglementat, sigur și legal de a munci pe teritoriul altei țări, precum și o protecție socială pentru imigranții moldoveni. Angajarea temporară a lucrătorilor este realizată doar de instituțiile publice abilitate. În cazul Republicii Moldova angajarea este implementată de către ANOFM.

¹ <http://www.icmpd.org/our-work/migration-dialogues/budapest-process/>.

Asigurarea garanțiilor și accesul migrațiilor la sistemul de protecție socială. Asigurarea garanțiilor sociale minime pentru lucrătorii migrați și familiile lor reprezintă o prioritate în cadrul politicii sociale a Republicii Moldova.

Acordurile sus-menționate conțin prevederi nediscriminatorii pe principiul cetățeniei sau domiciliului. Persoana îndreptățită va beneficia de prestații indiferent de cetățenie și chiar dacă domiciliază pe teritoriul celui alt stat contractant. Aceste acorduri prevăd exportul prestațiilor de asigurări sociale, acordate în conformitate cu legislațiile naționale ale celor două state, ceea ce presupune dreptul unui lucrător migrat de a beneficia de prestațiile dobândite în statele în care și-a desfășurat activitatea, pe teritoriul statului de domiciliu.

În baza acordurilor în domeniul securității sociale, încheiate între Republica Moldova și alte state, au fost stabilite următoarele tipuri de prestații: pensie pentru limita de vârstă, pensie de dizabilitate și pensie de urmaș; indemnizații de invaliditate cauzată de accidente de muncă sau boli profesionale; indemnizații pentru incapacitate temporară de muncă și maternitate (în dependență de acord); indemnizații la nașterea și îngrijirea copilului până la vârsta de 3 ani (în dependență de acord) și ajutoarele de deces și șomaj (în dependență de acord).

Majoritatea migrațiilor care muncesc peste hotare nu participă la sistemul public de asigurări sociale, aceasta generând sporirea presiunii asupra populației ocupate în economie, dar și subminând durabilitatea financiară a sistemului asigurărilor sociale. Actualii emigranți sunt potențialii solicitanți de alocații sociale de stat (prestații cu caracter de ajutor social asemănător pensiilor sociale). În pofida faptului că sistemul de asigurări sociale de stat oferă opțiunea asigurării individuale prin încheierea unui contract cu sumă fixă cu Casa Națională de Asigurări Sociale, pentru obținerea unei pensii minime în condiții generale și a ajutorului de deces, puțini emigranți accesează această oportunitate.

Sistemul instituțional al Republicii Moldova în domeniul managementului activității de muncă peste hotare cuprinde:

1. Instituții implicate în procesul de elaborare, coordonare, aprobare și control privind realizarea politicii în domeniul căutării unui loc de muncă sau a lucrului peste hotare, a forței de muncă: Guvernul și Ministerul Muncii și Protecției Sociale, ANOFM, AAPL (conform art. 9. (1¹) din legea 105). În domeniul managementului migrației în scop de muncă, Ministerul Muncii și Protecției Sociale elaborează, promovează, analizează și evaluează politici și acte normative, colaborează cu autoritățile administrației publice centrale și locale și cu autoritățile competente străine, inițiază, negociază și încheie tratate internaționale

în modul stabilit de Legea nr. 595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova.

2. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) – instituție implicată în procesul de implementare a politicilor de ocupare, inclusiv peste hotare.
3. Autoritățile administrației publice locale, organizațiile necomerciale (agențiile private de ocupare).

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM), subordonată Ministerului Muncii și Protecției Sociale (MMPS), are misiunea de a spori oportunitățile de angajare pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă și implementarea politicilor în domeniul migrației forței de muncă orientate spre perfecționarea mecanismelor de gestionare a fluxului migrațional. Pe parcursul anului 2020 a continuat implementarea Acordului bilateral între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statului Israel cu privire la angajarea temporară a cetățenilor din Republica Moldova în domeniul construcțiilor în Statul Israel, în baza căruia au fost angajați 771 de cetățeni.

În anul 2020 a început implementarea prevederilor Acordului între Republica Moldova și Republica Bulgaria privind reglementarea migrației de muncă, intrat în vigoare la 12 septembrie 2018. În baza Acordului dat, angajatorii bulgari au prezentat 93 de oferte de muncă, oferind 504 locuri de muncă în diferite domenii: hotelier, industrie ușoară, construcții etc. Au fost depuse 48 de cereri din partea solicitanților din țară, fiind angajați pe teritoriul Bulgariei doar 21 de lucrători moldoveni. Numărul total al angajaților peste hotare cu contracte individuale de muncă înregistrate la ANOFM (angajați prin intermediul agențiilor private de ocupare și prin intermediul acordurilor bilaterale interguvernamentale) a fost de 5769 de persoane (ANOFM, 2021).

Conform datelor ANOFM, constatăm că numărul persoanelor angajate provizoriu în câmpul muncii în străinătate cu contracte legale de muncă este în creștere anuală, însă acestea rămân în continuare destul de modeste față de numărul total de persoane care se află la muncă sau în căutarea unui loc de muncă peste hotare. Deci, ponderea cea mai mare de emigranți revine celor ce pleacă individual, asumându-și riscurile ce pot apărea în țara-gazdă.

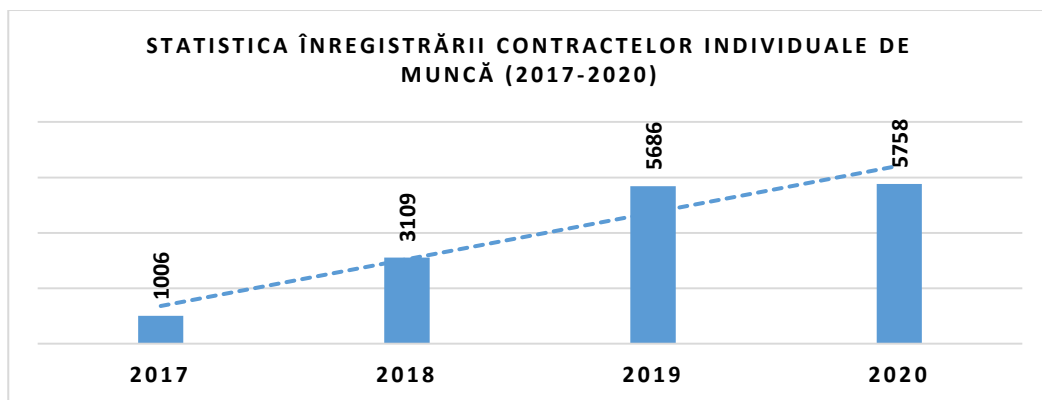

Fig.1. Statistica înregistrării contractelor individuale de muncă (2017-2020), persoane.

Sursa: Conform datelor ANOFM, www.anofm.md

Republica Moldova, la 28.09 2001, a ratificat Convenția nr. 181 privind agențiile private de recrutare, aprobată de ILO în anul 1997 (OIM, 1997). Conform prevederilor art. 63² din Legea 105, ANOFM monitorizează activitatea agențiilor private de recrutare prin înregistrarea contractelor individuale de muncă și a acordurilor de colaborare cu intermediari / angajatori străini, pe care aceștia trebuie să le prezinte pentru coordonare și înregistrare (ANOFM, 2018). În anul 2020, ANOFM a examinat 112 acorduri de colaborare și proiecte de contracte individuale de muncă, depuse de agenții economici care doresc să obțină o licență de plasare a forței de muncă în străinătate. Concomitent, la ANOFM au fost înregistrate 5758 de contracte individuale de muncă ale cetățenilor Republicii Moldova, angajați prin agenții private de recrutare.

Activitatea ANOFM, prin subdiviziunile teritoriale, este orientată tot mai mult spre emigranți, având în vedere faptul că aceste categorii de forță de muncă sunt considerate vulnerabile pe piața muncii, rămân o prioritate pentru ANOFM și pentru perioada post-COVID-19. Emigranții reprezintă un grup țintă, deoarece numărul acestora crește de la an la an. În anul 2019, ANOFM a înregistrat cu statut de șomer 1029 de persoane emigrante reîntoarse în țară, dintre care: 60% din mediul rural, 20% femei; 42% persoane cu studii primare/gimnaziale/liceale. Pe parcursul anului, au beneficiat de servicii de mediere 392 de migrați reîntorși, în mare parte fiind din localitățile rurale (52%). Au fost susținute la angajarea în muncă 215 persoane reîntoarse (21% din imigranții reîntorși) (ANOFM, 2019).

Spre deosebire de anul 2019, numărul migraților înregistrați ca șomeri la ANOFM a crescut în anul 2020, ajungând la 1605 persoane, dintre care: femei – 22%; din localitățile rurale – 60%; conform studiilor, cu studii gimnaziale/primare/liceale – 55%; studii colegiale /universitare – 23% și conform vârstei de 35-49 de ani – 44%. De asemenea, 526 de migrați reîntorși au beneficiat de servicii de mediere, în mare parte fiind din localitățile rurale (55%), iar 168 de persoane (11% din migrații reîntorși) au beneficiat de asistență la angajare din partea ANOFM. De ajutor de

șomaj au beneficiat 38 de persoane, dintre care 39,5% femei. Cele mai multe persoane reîntoarce în țară au revenit din Rusia – 30,8%, urmată de Germania – 12,4%, Italia – 12% etc.

Ca răspuns la criza pandemică COVID-19 și în temeiul Legii privind promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj, ANOFM a elaborat cadrul logistic pentru două măsuri active de ocupare a forței de muncă, prin care va fi acordat sprijin financiar pentru afaceri și suport financiar pentru proiecte de inițiativă locală. De măsurile respective vor putea beneficia și migranți reîntorși în țară (ANOFM, 2020).

Totodată, dependența societății moldovenești față de migrarea forței de muncă, ca mijloc de ocupare, de atenuare a tensiunii sociale de remitențe, ca venituri pentru îmbunătățirea bunăstării familiilor, determină un grad înalt de vulnerabilitate crescută a pieței muncii. Republica Moldova se include tot mai intens în procesul de transnaționalizare prin migrația forței de muncă, care are consecințe atât pozitive, cât și negative asupra calității vieții populației țării. Efectele pozitive provin din faptul că cca 20% din veniturile recepționate de la emigranți sunt economisite în sistemul bancar, fiind o sursă majoră de valută străină, au implicații fundamentale asupra creșterii economice, a balanței de plăți și pieței muncii.

Evident, transferurile sociale reprezintă încă o pondere semnificativă din venitul gospodăriilor. Fluxul mare de migranți moldoveni a dus la o dependență substanțială de remitențe pentru economia Moldovei, care este una dintre cele zece țări din lume dependente de remitențe. Recordul absolut a fost înregistrat în 2008, când valoarea remitențelor a atins cifra de 1,660 milioane de dolari. În anul 2020 volumul transferurilor nete de valută în favoarea persoanelor fizice a ajuns la 1,487 milioane de dolari, valoare maximă înregistrată în ultimii 6 ani. Volumul total al transferurilor bănești în anul 2020 a fost cu 21,6% mai mare comparativ cu perioada similară a anului precedent. Cele mai multe transferuri în 2020 au fost efectuate în euro – 62,1 %, urmate de transferurile în dolari SUA – 35,8% și ruble rusești – 2,1%.

Conform provenienței geografice, cei mai mulți bani au venit din UE – o pondere de 46,8 %, din CSI – o pondere de 13,6 % și din restul lumii – o pondere de 39,6 %. Primele țări după proveniența transferurilor bănești în favoarea persoanelor fizice din totalul transferurilor în anul 2020 în % sunt Israel – 18,6%, Italia – 14,1, Rusia – 13,6%, Germania – 10,5, Marea Britanie – 7,9 etc.

Ponderea transferurilor din Israel, Marea Britanie, Irlanda de Nord și SUA a constituit 88,2 la sută din totalul pe alte state. Transferurile din aceste douăzeci și una de state (inclusiv din Rusia) reprezintă 93,5 la sută (1390,66 mil. USD) din totalul transferurilor în Republica Moldova. Efectele diminuării influxurilor financiare din Federația Rusă reiese din reorientarea treptată a migranților de muncă spre țările din UE (BNM, 2020).

Concluzii. Emigrarea din Republica Moldova trebuie privită în strânsă legătură cu dezvoltarea țării, ocuparea forței de muncă, precum și oferta reală a locurilor de muncă cu salarii decente. În contextul în care tot mai mulți moldoveni migrează în scop de muncă în străinătate, semnarea de către instituțiile statului a tratatelor

internaționale în domeniul migrației de muncă asigură un mod reglementat, sigur și legal de a munci pe teritoriul altei țări, precum și o protecție socială pentru imigranții moldoveni.

În Republica Moldova au fost adoptate un șir de documente conceptuale și legi care determină politica migrațională în domeniile cheie ale gestionării migrației și practicilor migraționale pentru o perioadă pe termen mediu și lung. Majoritatea dintre acestea sunt în conformitate cu standardele internaționale, ținând cont de contextul aspirațiilor de integrare europeană. Toate actele legislative sunt adaptate la condițiile fluctuației pieței muncii, împărțind responsabilitățile de monitorizare și management între statul-gazdă și țara de baștină a migranților, semnând acordurile bilaterale în domeniul migrației de muncă.

Scopul acordurilor este de a determina dreptul cetățenilor de a se deplasa între state și de a beneficia de securitate socială, astfel fiind înlăturate restricțiile de a pretinde la astfel de beneficii, îmbunătățirea dreptului dobândirii și portabilității dreptului la pensie. În prezent Republica Moldova are semnate și în vigoare 20 de acorduri bilaterale în domeniul securității sociale.

Totodată, Republica Moldova este parte a unor parteneriate regionale în domeniul migrației, care au menirea să consolideze cooperarea în ceea ce privește politicile cu țările vecine, țările de destinație și cele de origine ale migranților. Astfel, semnarea și implementarea acordurilor bilaterale, tratatelor internaționale de către instituțiile statului asigură o protecție socială pentru imigranții moldoveni ce muncesc în străinătate.

În scopul reducerii emigrării forței de muncă se propune:

- Studierea practicii europene în domeniul salarizării în sectorul bugetar și real și perfectarea/ modificarea Legii nr. 270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar și Legii salarizării nr. 847 din 14.02.2002 în sectorul real al economiei, în conformitate cu experiențele performante ale UE și asigurarea unui sistem de salarizare și motivare financiară corespunzătoare, care ar facilita reîntoarcerea migranților, precum și reducerea exodului de migranți.
- Susținerea financiară a persoanelor reîntoarse în țară prin acordarea diverselor granturi preferențiale.
- Efectuarea cercetărilor complexe în domeniul impactului migrației asupra dezvoltării socioeconomice atât la nivel național, cât și local etc.
- Armonizarea legislației muncii cu cea a UE pentru a permite respectarea obiectivelor și standardelor stabilite prin Strategia europeană pentru ocuparea forței de muncă.
- Pentru facilitarea reintegrării pe piața muncii a migranților reîntorși e nevoie de actualizarea datelor cu referire la oportunități și la problemele cu care se confruntă aceștia la reîntoarcere, prin realizarea unor cercetări periodice de către MMPS și ANOFM.

Referințe

- ANOFM, 2018. *Buletin Informativ. Activitatea Agențiilor Private de ocupare a forței de muncă domeniul de plasare în câmpul muncii peste hotare*. [Online]
Available at: <https://www.anofm.md/files/elfinder/Buletin%20Informativ%20AE%20Private%202017%20final.pdf>
- ANOFM, 2019. *Raport anual de activitate al Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă*. [Online]
Available at: https://anofm.md/view_document?nid=19387
- ANOFM, 2020. *Raport anual de activitate al Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă*. [Online]
Available at: https://www.anofm.md/view_document?nid=19608
- ANOFM, 2021. [Online]
Available at: www.anofm.gov.md
- Biroul Migrație și Azil, 2019. *Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2014-2018. Raport analitic*. [Online]
Available at: http://bma.gov.md/sites/default/files/media/ra_pme_2014-2018_0.pdf
- BNM, 2020. *Statistica operațiunilor bancare internaționale*. [Online]
Available at: <https://www.bnm.md/ro/content/evolutia-transferurilor-de-mijloace-banesti-din-strainatate-efectuate>
- GovMD, 2016. *Strategia Națională privind Ocuparea Forței de Muncă pentru perioada 2017-2021. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1473 din 30.12.2016*, s.l.: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 109-118, art. 272..
- GovMD, 2017. *Planul Național de Acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova–Uniunea Europeană în perioada 2017–2019. Hotărârea Guvernului nr. 1472 din 30.12.2016*, s.l.: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 103-108, art. 271.
- IOM, 2018. *World Migration Report 2018*, Geneva: International Organization for Migration.
- Monitorul Oficial, 2017. *Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020”, aprobată prin Legea nr. 166 din 11.07.2012 07.04.2017 nr. 245-247, art. 791.*, Chișinău: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.04.2017 nr. 245-247, art. 791..
- Monitorul Oficial, 2018. *Legea nr. 105-XV din 14.06. 2018 cu privire la promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj*, s.l.: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 295-608, art. 448.
- ODIMM, 2021. [Online]
Available at: <https://www.odimm.md/ro/>
- OIM, 1997. *Convenția OIM nr.181 privind agențiile private de ocupare*. [Online]
Available at: https://anofm.md/sites/default/files/inline-files/conventia_181_md.pdf